

Prof. dr. Azrudin Husika stručnjak za energetske efikasnosti govori o energetskom sektoru BiH, klimatskim promjenama kao i posljedicama.

Problem BiH je velika potrošnja fosilnih goriva koja zagađuje životnu sredinu, a plan je da se u narednih 10 godina to promijeni, kaže za Radio Slobodna Evropa (RSE) prof. dr. Azrudin Husika stručnjak za energetske efikasnosti koji je uključen u izradnju BiH ESAP 2030+ strategije.

Zависи od sredine do sredine. U industrijskim centrima, kao što su Tuzla, Zenica i još neka manja mjesta, dominantni izvori zagađivanja su industrija, a za razliku od toga, u centrima, kao što su Sarajevo i neke opštine oko Sarajeva, tu su dominantni izvori zagađivanja zraka prije svega individualna ložišta i nakon toga saobraćaj. Tako zavisno od sredine govorimo o različitim izvorima emisije, međutim, u konačnici to građani osjete kroz veoma zagađen zrak. O tome koliko su zrak, voda i zemlja u BiH zagađeni, ja mogu govoriti prije svega o zraku. Svjedoci smo da tokom zime u mnogim centrima, urbanim sredinama u Bosni i Hercegovini imamo zrak koji u tim periodima spada u najviše zagađen zrak u svijetu. To dovoljno govori o nivou problematike. Uzroci, kao što sam maloprije rekao, su različiti od sredine do sredine. Nesumnjivo da su i ostali elementi životne sredine, kao što su voda i zemlja, zagađeni, ali s obzirom na to da se primarno ne bavim time, ne mogu davati konkretnije ocjene.

Izgradnja termoelektrane može, ne nužno, ako se radi na adekvatan način, poboljšati situaciju u smislu bolesti lokalnog stanovništva ukoliko se paralelno tim projektom riješe neki drugi problemi, kao što je problem šljacišta, kao što je problem grijanja individualnih stambenih objekata. Zavisno od koncepta tog projekta, to može pojačati taj problem ili ga ublažiti. Što se tiče generalno planiranih projekata izgradnje termoelektrana na uglj u Bosni i Hercegovini, već početkom prošlog mjeseca, 10. novembra, Bosna i Hercegovina je u Sofiji potpisala Zelenu agendu za zemlje Balkana i obavezala se da će do 2050. biti klimatski neutralna država, što znači da će morati drastično smanjiti emisiju ugljendioksida, a termoelektrane na uglj su primarni izvor i učestvuju sa šezdesetak posto u ukupnim emisijama. Izgradnja novih termoelektrana i njihov rad može biti ograničen isključivo do 2050. godine, jer smo se već kao država obavezali na to i dekarbonizacija primarno ide u smjeru dekarbonizacije proizvodnje električne energije. Ne znam kako donosioci odluka vide i da li razumiju do kraja šta znači ova Zelena agenda. Vidjet ćemo da li će se odustati od izgradnje barem nekih drugih objekata termoelektrana u BiH, s obzirom na to da je Blok VII TE Tuzla, možemo reći, već u odmakloj fazi više od godine i nešto.

Klimatske promjene treba odvojiti, iako imaju veze sa lošim kvalitetom zraka, sa zagađenošću zraka, ali je potpuno druga problematika, drugi je nivo investiranja. Neke

mjere mogu da doprinesu ublažavanju klimatskih promjena i kvaliteta zraka, ali generalno, to je druga problematika. Kad govorimo o klimatskim promjenama, one zaista utiču, osim na zdravlje ljudi, i na kompletnu ekonomiju. Ukoliko ne zaustavimo ovaj trend klimatskih promjena, procjene su da će sve države svijeta imati značajne gubitke koji se mjere desetinama procenata BDP-a. Ove klimatske promjene koje već djelomično imamo, u budućnosti će biti sve veće i veće ukoliko nešto drastično ne poduzmemo u smislu smanjenja emisija stakleničkih gasova. Klimatske promjene utiču tako što je sve češća pojava ekstremnog vremena, kao što su poplave, suše, temperatura u prosjeku raste, priroda ima pogrešne signale, ciklusi u prirodi su sasvim drugačiji. Poljoprivreda je jedan od najosjetljivijih sektora. Zbog potpune jedne promjene režima padavina, možda kumulativno na nivou godine to odstupanje nije nešto veliko, ali imamo drastičnu promjenu režima padavina u toku godine, i onda imamo vrlo negativan efekat na poljoprivredu. Ta promjena režima padavina reflektuje se i na energetiku, hidroelektrane imaju sasvim neki drugi režim rada u odnosu na nešto što je projektovano prije četrdeset, pedeset godina. To onda zahtijeva veću proizvodnju iz uglja, a veća proizvodnja iz uglja još dodatno utiče na klimatske promjene. Čitav sistem je tako povezan. Ukoliko ne budemo radili na adaptaciji na klimatske promjene, te štete će biti zaista velike, a adaptacija znači izgradnju kapaciteta infrastrukture koja će biti sposobna da odgovori požarima, poplavama, da infrastrukturu projektujemo i izgrađujemo sa nekim novim stepenima sigurnosti, uz očekivanje sve ekstremnijih i ekstremnijih vremenskih pojava.

Predviđa s jedne strane adaptaciju na klimatske promjene, s obzirom na ovo što sam maloprije rekao. Klimatske promjene su već evidentne i ne treba čekati još veće i ekstremnije manifestacije. Tu je predviđen sistem ranog upozoravanja, sistem provođenja mjera na adaptaciju u smislu većeg navodnjavanja u poljoprivredi, u adaptaciji energetskog sistema. Kada je u pitanju ublažavanje klimatskih promjena, tu su projekti obnovljivih izvora energije, postepeno smanjenje korištenja fosilnih goriva, prije svega uglja za proizvodnju energije, stimulaciju obnovljivih izvora energije, ali na jedan novi način u odnosu na mehanizme koje imamo u proteklih desetak godina, koji su od strane mnogih, pogotovo nevladinih organizacija ocijenjeni kao vrlo nepravedni. Imamo čitave buntove protiv nekih od oblika obnovljivih izvora energije. Dakle, Strategija nastoji da promoviše mehanizme koji će podstaknuti građane da se sami udružuju i da investiraju svoj novac u projekte kao što su solarne elektrane, kao što su neka mala modularna daljinska grijanja, gdje će na taj način ne samo proizvoditi energiju sebi, obezbjeđivati neki dodatni prihod, nego i riješiti neki problem u svojoj lokalnoj zajednici. Strategija se radi na period do 2030. godine, sa nekim projekcijama i za period nakon 2030. godine. Njena implementacija počinje odmah nakon

usvajanja koje se očekuje do kraja 2021. godine.

Bosna i Hercegovina nema vremena za čekanje.

Mnoge od ovih mjera su trebale biti implementirane još prije mnogo godina. Ovaj period od deset godina smatramo da je ključan da se s jedne strane adaptiramo na klimatske promjene, smanjimo svoje emisije i uz to, ono što je prioritet vjerovatno broj jedan, poboljšamo kvalitet zraka, barem u ovim oblastima, poboljšamo kvalitet zraka u urbanim sredinama u Bosni i Hercegovini, uz povećanje energetske efikasnosti, kao zgrada, industrije, tako i veće korištenje obnovljivih izvora energije, a smanjenje korištenja fosilnih goriva.

Prilikom planiranja mi smo dobili instrukciju od štokholmskog Instituta za okoliš, koji vodi izradu ove strategije, da razmišljamo na način da se u prvom prolazu ne ograničavamo potrebnim sredstvima za implementaciju tih mjera, a onda da vidimo koliko imamo našeg novca, i onu razliku koju trebamo da bismo proveli sve te mjere koje definišemo da tražimo od međunarodnih fondova koji su namijenjeni pogotovo za adaptaciju i ublažavanje klimatskih promjena. Mi smo u fazi kad još uvijek definišemo mjere tako da nemamo podatke o potrebnim investicijama, ali ono što imamo u nekim drugim strateškim dokumentima, recimo samo za oblast koja se odnosi na kvalitet zraka, energiju i klimu, investicije se procjenjuju na nekih desetak milijardi eura. Naravno, u periodu od deset godina, to je milijarda eura godišnje, to je za državu našeg nivoa razvoja veliki izazov. Bez značajne međunarodne pomoći to bi bilo osuđeno na neuspjeh, ali ima naznaka da su međunarodni fondovi spremni da pomognu Bosni i Hercegovini u provođenju tih mjera.

Izvor: slobodnaevropa.org